

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Collegium Universi Juris Canonici

Engel, Ludwig
Salisburgi, 1693

38. De Pœnitentiis & Remissionibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61596](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61596)

judice Ecclesiastico poena *degradationis*, & traditio curiæ seculari statui, ut in parricidio, latrocinio, veneficio damno longius continuato &c. nam quod ex causa poena præsertim arbitraria aggravari possit, jam ante præmissum est; ordinariè vero propter furtum, homicidium simplex in rixa factum, adulterium, aut simile delictum: grave quidem, sed non ex gravissimis, Clericus non degradatur, nisi fuerit incorrigibilis, sed alijs poenis ac depositione verbali afficitur *d. cap. cum non ab homine.*

In illis quoque criminibus, quæ poenam *degradationis* habent, non semper cogitur Episcopus degradationem tradere Curiæ seculari, sed potest aliquando ad proprios carceres perpetuo condemnare, si ita pro qualitate causæ vel personæ sibi videatur, secundum *Gloss. inc. de Hæretic. in 6.*

Notandum ultimum, in legibus poenali-
bus eam interpretationem adhibendam esse, ex qua poena potius mitigetur, quam exasperentur: Ideoque si in Jure vel in factis dubium occurrat, an crimen commissum, vel quæ poenâ puniendum sit, regulariter semper iudex in mitiorem partem inclinare debet, nisi concurrentes circumstantiæ aliud suadeant. *L. prospiciendum. 11. & l. penult. ff. hoc tit.* veluti si in Jure Canonico de *depositionis* poena statuatur, non de *degradatione*, sed verbali tantum *depositione* ordinariè accipiendum erit. Ita etiam in Jure civili poena capitalis aliquando non de vitæ naturalis amissione, sed civilis tantum, id est, deportationis, vel exilij intelligi potest, teste *Harp. ad Tit. de Injuris. §. 1. n. 161.*

Interim circa reos legitimè de crimine convictos, & præsertim illos, qui atrociter perpetrarunt, malam consuetudinem contraxerunt, & exiguam vel nullam spem emendationis ostendunt, non nimis clemens esse debet iudex, juxta illud *Exodi. 22. vers.*

ENGEL IN DECRET. LIB. V.

18. maleficos non patieris vivere. & illud *Isa. 26. vers. 10. misereamur impio,* & *non d. s. et justitiam &c.* ne paulatim civitas, vel provincia malis hominibus repleatur, & tales liberati graviora crimina perpetrent, quæ iudici non minima ex parte impurari poterunt. *Prospiciendum igitur est iudicanti, ut Jurisconsul. d. l. 1. ne quid aurius aut remissius constituantur, quam causa deposcat, nec enim auri severitatis aut clementiæ gloria affectanda est.*

TITULUS XXXVIII. De Pœnitentiis & Remissionibus.

SUMMARIUM.

1. Pœnitentia alia est publica, alia privata; alia solemnis, alia non solemnis.
2. Solemnis non imponitur Clericis nisi depositis.
3. Publicæ peccantibus etiam publica pœnitentia imponenda.
4. Quare à rigidioribus olim usitatis pœnitentiis recessum sit.
5. De institutione sacramenti pœnitentiæ.
6. De materia & forma hujus sacramenti: & quod etiam sufficiat attritio.
7. Per literas, aut insermentum non licet confiteri.
8. Præceptum annuæ Confessionis & Communionis: ejusque omisæ poenæ.
9. De consuetudine Confessio debet fieri in Paschali tempore: & quid si tunc omisæ, alio vero tempore anni facta sit?
10. Quæ obligatio Medicis circa ægras à Jure imposita admonendi de Confessione.
11. Quid si remissio & indulgentia?
12. Satisfactio Christi nobis applicari debet, ut profectus ad remissionem peccatorum.
13. Indulgentiæ autem totales & plenariæ, alia partiales, & quid sit cærenæ.
14. Clausula: de pœnitentiis injuncta &c. indulgentiis addit solita, non restringit indulgentiam, quæ etiam intelligatur de injurgendis.
15. Quam utile sit lucrari indulgentias.
16. Indulgentias concedere principaliter pertinet ad S. Pontificem: & quas possunt concedere Episcopi.

Tit. 111

17. Remis-

- 17. Remisso & alius Jurisdictionis, & quomodo possit extendi ad non subditos?
- 18. Exempti possunt lucrari Indulgentias.
- 19. Episcopus etiam solū confirmatus potest dare Indulgentias.
- 20. Quid sit Jubilæum.

Sicut pœnæ, de quibus *præced. tit.* dictum, ad forum judiciale, instituta scilicet accusatione vel inquisitione super criminibus, pertinent, ita *pœnitentiæ* spectant ad forum pœnitentiale, & expiationem conscientiæ.

¹ *Pœnitentiæ* aliæ sunt *publicæ*, aliæ *privatæ*, sive sacramentales; erat enim hic antiquioris præsertim Ecclesiæ usus, ut peccata publica cum hominum scandalo patrata, non nisi publicâ confessione & pœnitentiâ coram Episcopo vel pœnitentiario ad hoc specialiter constituto expiarentur: secretiora verò, & absque majori scandalo facta confessione secretâ & sacramentali. *c. si peccaverit. 19. causâ. 2. q. 1. & c. 1. h. t.*

Publica pœnitentia alia est *solemnis*, alia *non solemnis*. *Solemnis* pœnitentia est, quæ solemniter in Ecclesia cum ceremoniis certis indicitur & peragitur, quæ ceremoniæ describuntur *in capite. 64. dist. 50.* ut scilicet ad initium quadragesimæ publici peccatores & pœnitentes induti faccis & nudis pedibus ad Ecclesiam veniant, & inde à ministris Ecclesiæ certo ritu & certis orationibus dictis expellantur. Hæc *solemnis* pœnitentia separat pœnitentem à communione fidelium, & sacramentorum perceptione (exceptis mortis articulo) usque ad plenam satisfactionem: quia verò etiam minuit exultationem & famam pœnitentis, propterea Clericis nisi depositis imponi non debet: imo publicè & solemniter pœnitentes tanquam infames & irregulares ad Clericatum non admittuntur. *c. confirmandum. 65. & seq. d. dist. 50.*

Publica pœnitentia *non solemnis* est,

quæ ex publica quidem confessione, in publico delicto, sed absque ceremoniis Ecclesiæ indicitur, ut si alicui publice peccatum vel peregrinatio imponitur, de quo pœnitentiis videri poterunt *Canonis pœnitentiales*, qui solent imprimi post Liberum Gratiani.

Istæ porro *publicæ* & *solemnis* pœnitentiæ, licet hodie parum in usu sint, mandat tamen Concilium Trid. *sess. 24. de reformatione. c. 8.* ut publicè cum scandalo peccatis *publica* etiam pœnitentia pro gravitate & gravitate culpæ imponatur, & si non impleatur dictum Apostoli. *1. ad Tim. 4.* vult publicè peccantes palam esse correptos, nisi Episcopus judicaverit pro circumstantia rei magis expedire, ut pœnitentia publica in secretam commutetur.

Illud quoque observandum est, quod *Canonis* antiqui pœnitentiales in immemorabilis admodum rigorosi fuerunt, ob servitorem primitivorum Christianorum, adeo ut pro uno peccato mortali septem & plura annorum pœnitentiam nominatim junxerint: quia verò deinde dilata *facilitas*, & refrigescente charitate ob gravitatem pœnitentiæ multi impatientes commiserunt, & potius contempserunt pœnitentiâ in profundum malorum descendentes, ideo pia mater Ecclesia succedentibus temporibus de illo primo rigore aliquantulum relaxavit, & pro sua amplissima potestate concessit, & ligandi pœnitentias arbitrarias concessit.

Privata pœnitentia est illud pœnitentiæ & secretæ confessionis Sacramentum, quod unanimes Ecclesiæ consensu tuus, postquam a Christo institutum creditur, quando resurgens à mortuis insuflavit discipulis suos dicens: *accipite spiritum s. quorum remiseritis peccata, remittantur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt.* *Matth. 18.* Cum ergo hæc pœnitentia

ENGEL

retinendi peccata, à Christo concessa in Ecclesia exerceri non possit, nec iudicari, quæ peccata remittenda, vel retinenda sint, quales pœnitentiæ injungendæ, quæ ad evitanda peccata consilia danda, nisi peccatores sua peccata recenscant & super singulis remissionem rogent, idèd Ecclesia Catholica contra hæreticos semper tenuit & docuit, oportere apœnitentibus omnia peccata mortalia (non item venialia.) quorum post diligenter sui excussionem conscientiam habent cum circumstantiis, non quidem omnibus, sed saltem illis, quæ speciem mutant, & peccatum, de uno genere peccati in aliud transire faciunt, v. g. de fornicatione in adulterium, vel incestum &c. in confessione exprimere, super quibus deinde recensitis peccatis, & omnibus aliis, quæ diligenter cogitanti non occurrunt, à sacerdote ad audiendas confessiones approbato & in pœnitentiam ordinariam vel delegatam jurisdictionem habente iudicium formetur, & absolutio, nisi Pontifici vel Episcopo reservata fuerint, impertiat: ita tamen, ut in extremâ necessitate, seu mortis articulo, vel periculo sine recensione peccatorum, si ea ob mortem periculosa, vel defectum loquelæ impossibilis sit, à quolibet sacerdote de quibusvis peccatis, quomocunque reservatis absolutio concedi debeat.

Declaravit Ecclesia præterea formam huius sacramenti esse in illis Ministri verbis: *ego te absolvo &c.* preces verò quasdam, ut *miseretur &c.* & *Passio Domini &c.* laudabiliter de more Ecclesiæ adjungi solitas ad ipsius sacramenti essentiam, formam vel necessitatem non spectare. Materiam autem esse ipsius pœnitentis actus, scilicet contritionem, confessionem & satisfactionem, & quidem nomine contritionis generaliter intelligi animi dolorem ac detestationem de peccato commisso cum proposito

non peccandi de cætero: neque tantum illum perfectum actum charitatis erga Deum, quæ propriè contritio dicitur, quo detestamur peccatum super omne malum tanquam repugnans summo bono dilecto per fidem cognito, sed etiam illum dolorem imperfectum, qui *attritio* vocatur, & ex turpitudine peccati & pœnarum metu concipitur. Quamvis enim hæc imperfecta contritio sine sacramento, sive actuali confessione non deleat peccata (sicut tamen delet illa perfecta saltem in casu, quo sacramentum haberi non potest) cum sacramento tamen sufficit, prout hæc omnia habentur in Trid. *Sess. 14. de Sacram. pœnitent.* & eadem passim prolixius tractant Theologi morales & Scholastici. Videri etiam poterunt, quæ de jurisdictione & approbatione Confessoriorum dixi in *libello de Parochi. inc. 2. de Pœnitentia.*

Novissimè à Clemente VIII. declaratum refert Barb. in *c. omnis. 12. h. t. n. 12.* non licere per literas aut internuncium absenti sacerdoti peccata sua confiteri, adèd ut contraria sententia tanquam omninò improbabilis damnetur, & eam tanquam probabilem admittentes vel defendentes (intellige si scienter & quasi per contumaciam post cognitam hanc declarationem tenuerint) excommunicationem reservatam incurrant.

Cæterum Jure Ecclesiastico statutum est in *c. omnis utriusque. 12. h. t.* ut hoc privilegium pœnitentiæ sacramentum ab utriusque sexus fidelibus, postquam ad annos discretionis pervenerint, saltem semel in anno peragatur, & Eucharistiæ sacramentum ad minus in paschate reverenter suscipiatur, temerè autè & sine rationabili causa, ac proprii Parochi consilio seu licentia omittentes vivi ab ingressu Ecclesiæ arcentur, & morientes Ecclesiastica sepultura priventur. Quamvis verò in hoc Canone non ita expressè

preſſe determinatur, quod Confefſio & Communio ſacramentalis præciſe in Paſchate ſingulis annis peragi debeat, & inde plerique inferant de jure ſatiſſeri propoſito Eccleſiastico, ſi in quavis anni parte poenitens peccata ſua confeſceatur, ſicut concludunt citati apud Barb. *in eodem c. omnis. n. 5.* non obſtantibus etiam illis verbis, *ad minus in Paſcha*: quia videtur eſſe ſenſus, *ſi nullo alio tempore, ſaltem in Paſchate*: nihilominus conſuetudo univerſalis Eccleſiæ introduxit, ut ſinguli fideles tempore Paſchali Sacramentum poenitentiae & Communio- nis peragere teneantur. Interim ſi quis alia anni parte confeſſus fuiſſet, & communicâſſet, in Paſchate verò omiſiſſet, non putarem eum ex hac ſolùm cauſa ſepulturâ Eccleſiasticâ privandum: quia illa poena in eos tantum à jure lata eſt, qui toto anno Poenitentiam omittunt, & inde non leviter de hæreſi ſuſpecti redduntur. Licet autem conſuetudine ex poſt facto introducta ſit obligatio præciſe confeſſendi in Paſchate, & huic conſuetudini laudabili contravenientes ſaltem arbitrariè puniri poſſint, & ſoleant, illam tamen valde magnam poenam privationis ſepulturæ non reperimus tali caſu inſtitutam: aliunde verò nota eſt regula, quod in poenaliſibus ſemper mitior interpretatio adhibenda ſit, nec poenæ ultra calus expreſſos facile extendendæ. *l. penult. ff. de Penis. c. odia. de R. I. in 6.*

10 Medicis etiam ſpeciale præceptum datur in *c. cum infirmitas. 13. b. t.* & in Bulla Pii V. quæ incipit: *Super gregem Dominicum &c.* ut ad ægrotos vocati non tantum nihil ſuadeant, quod peccaminofum eſt, ſed ægrotos ante omnia admoneant, & inducant, ut confeſſionem præmittant; *cum infirmitas corporalis*, inquit Pontifex in *d. c. 13. nonnunquam ex peccato procedat, dicente Domino languido, quem ſana-*

vit. Joan. 5. vade, & noli amplius peccare, ne deterius aliquid tibi contingat, quod tamen quidam cum Nav. in *Manuali confeſſariorum. c. 25. n. 61.* intelligunt, ſi morbus periculofus ſit, & ita etiam conſuetudo videtur declarare: quoniam magis optandum & menti & verbis poenitentiae conformius eſſet, etiam in aliis morbis contrariis per expiationem peccatorum Deum ſibi prius conciliare, tum quod dicitur poenitentiae præſertim ægris poenitentia licet quod ratio Canonis etiam in aliis, qui lethalibus morbis locum habent: tum quoque quod per dolores & moleſtas æger multum promereri & pro peccatis teaculis ſatiſfacere valeat, ſi in illa gratia per poenitentiam conſtitutus ſit.

Remiſſio: condonatio ſatiſfactionis, ſive temporalis poenæ Deo pro peccatis remiſſio alio nomine *indulgentia* vocatur, *c. quod autem 4. b. t. junctis c. indulgentiis. 3. eodem in 6.* Eminentiori modo Eccleſia ex poteſtate clavium ſibi à Ch. *Matth. 16.* traditarum ſolent ſuavitate *in terris, ſolutum etiam eſt in caelis* &c. porro remiſſionem facit Eccleſia per ſacramentalem applicationem meritorum Ch. Sanctorum ejus: nam licet Chriſtus ſuo Deo Patri ſuo ſatiſfecerit pro peccatis omnibus, tamen hæc ſatiſſatio non poſſet remiſſionem peccatorum, niſi quaerenti cui applicatur, vel immediate per Chriſtum, vel per Vicarium Chriſti Romanum Pontificem: alius enim ſi Chriſtus per ſua ſua ſatiſfactionem voluiſſet omnino indiftinè omnia peccata remittere, & curam ſalutem conferre, fruſtra inſtituta Sacramenta, fruſtra peccatores non æque fructus dignos poenitentiae à Regno caelorum in multis Evangelii locis excuſantibus ultra Paſtori Eccleſiæ claves ad ligandum

solvendum concessisset. Neque propterea per satisfactionem nostram aliquid derogatur meritis Christi, ut cavillantur hæretici, qui licentiâ & libertate peccandi seducti horrent pœnitentiam, & satisfactionem: quia hæc ipsa satisfactio non aliter vim & effectum habet, quam ex satisfactione Christi, à quo offertur Patri, & per quem acceptatur à Patre, sicut declarat Trid. *sess. 14. de Sacramento Pœnitentiæ. c. 8.*

Dividuntur *indulgentiæ*, quod alia sint *totales* sive *plenariæ*, alia *partiales*: per illas remittitur tota pœnitentia & satisfactio, sive in hoc, sive in altero seculo sustinenda: per has autem tantum pars aliqua pœnitentiæ, ut si indulgentia unius anni, septem, 40. dierum concedatur, sensus est, remitti pœnitentiam, quæ alias secundum rigorem Ecclesiæ tot annis, vel 40. diebus (quæ pœnitentia 40. dierum in Canonibus *carena* dicitur *c. 8. de Accusat.*) peragenda fuisset.

Sed hic movetur non inutilis quæstio, an cum literæ indulgentiarum ordinariè secundum stylum Curie Romanæ soleant habere adjunctam clausulam; *de pœnitentiis injunctis &c.* tales indulgentiæ etiam sint intelligendæ de illis pœnitentiis, quæ per Confessarium quidem injunctæ non fuerunt, fuissent tamen secundum gravitatem peccatorum, & de rigore Canonum pœnitentialium injungendæ? *æ.* Benigniore esse interpretationem DD. quod hæc clausula non sit restrictiva indulgentiarum, sed ampliativa, habens subintellectam particulam *etiam*, ut sit sensus: *etiam de injunctis pœnitentiis &c.* nam præterquam, quod indulgentiæ sint gratiæ & favorabiles animæ, ideoque latius interpretandæ, juxta vulgatas juris regulas, Ecclesiæ quando concedit id, quod est majus, & difficilius concedi solet, intelligitur etiam in eodem genere

concessisse, quod est minus. *c. ex parte. 27. de Decimis.* sed plus est, & difficilius conceditur remissio pœnitentiæ injunctæ, utpote Divino & humano præcepto debita, & per quam remissionem turbatur & impeditur inferioris judicis pœnitentiam injungentis jurisdictionis, quam concedatur remissio pœnitentiæ injungendæ, quæ incerta & indeterminata est, ergo concessa remissio super injunctis pœnitentiis non immeritò etiam de injungendis explicanda erit.

Quæ interpretatio præsertim hodierno statu Ecclesiæ, ubi non amplius tam longæ & graves pœnitentiæ, sicut olim injunguntur, adhiberi debet, cum alias nunquam vel rarissime indulgentiæ cum prædicta clausula: *de injunctis pœnitentiis*, utilitatem adferrent. Ponor. *in c. cum ex eo. 14. h. t. n. 6. Suarez. 10. 3. disp. 50. sect. 3.* Unde ulterius notandum est, valde utile esse pœnitentibus, ut studeant indulgentias ab Ecclesiâ concessas lucrari, & divinæ Justitiæ potius per indulgentiam & remissionem Ecclesiæ, quam per modicas pœnitentias à Confessariis injungi solitas satisfacere.

Indulgentiarum concessio primò & principaliter ad summum Pontificem spectat, cuius est dispensare thesaurum Ecclesiæ ex meritis Christi & Sanctorum collectum *extravag. 2. h. t. inter Comm.* Deinde verò per speciale privilegium etiam à summo Pontifice inferioribus Prælati concedi potest jus dandi indulgentias, sicut concessum est Episcopis in dedicatione Ecclesiæ, unius anni, & in anniversario ejusdem dedicationis 40. dierum indulgentiam dare, & non amplius; sive ab uno sive a pluribus Episcopis Ecclesiæ consecratur. *c. cum ex eo. 14. h. t.*

Est autem *remissio actus jurisdictionis* sicut ligatio, cum contrariorum eadem ratio conceatur, ideoque non prodest, nisi subditus remissio concedentis, alienis verò tunc
Tet tet 3 solam,

solum, si à propriis suis Ordinariis habuerint licentiam alienæ jurisdictioni & remissioni se subijcendi: nam prorogatio jurisdictionis in spiritualibus fieri non potest absque proprii Judicis, & pastoris consensu. *c. quod autem. 4. h. t.*

18 Exempti tamen etiam lucrari possunt indulgentias Episcopales: nam in his favorabilibus, sicut in commutatione & dispensatione votorum &c. probabilis etiam sine speciali licentia summi Pontificis, cui immediate subsunt, possunt se subijcere jurisdictioni Episcopi, ne aliàs propter exemptionem ex gratia sibi concessam sint deterioris conditionis, quam alii non exempti contra regulam, quòd id, quod ob gratiam alicujus est introductum, non debet in ejus odium re-

19 torqueri, *quod ob gratiam. de R. 1. in 6.* Præterea hic actus jurisdictionis non habet necessariam connexionem cum Ordine Episcopali, quia est condonatio pœnæ extra Sacramentum & extra forum internum pœnitentiale, ideòque Episcopus tantum confirmatus, quamvis non consecratus, indulgentias recte concedit, cum per solam confirmationem tanquam Pastor accipiat claves Ecclesiæ, quarum autoritate aliquem extra Sacramentum solvere, vel ligare potest, ut in tit. subsequenti dicitur. *Panor. accedentibus. 1. 2. de Excessibus Prælatorum.*

20 Demum remissio amplissima est *Jubilæum*: sicut enim in lege Veteri quinquagesimus annus *jubilæus* & remissionis dicebatur, quo Judæi debita & hypothecas aliasque possessiones prioribus dominis remittebant, servos libertate donabant, *Levit. 25.* quæ remissio præfiguratio erat remissionis peccatorum adventu Christi faciendæ: ita Ecclesiæ in Lege nova pro solatio fidelium introduxit *annum Jubilæi*, in quo præter plenam remissionem peccatorum, alias insuper gratias addere solet, ut liberam electio-

nem Confessarii cupiscuntque, absolventur à reservatis quibuslibet, commutatur votorum &c. Licet verò de jure hic annus Jubilæi (qui olim primùm 100. deinde 100. non concessus fuit) hodie 25. quoties datur illis tantum, qui urbem Romanam Basilicas Apostolorum Petri & Pauli viderint, suspensis interim omnibus aliis indulgentiis plenariis per orbem, ut fideles magis diligentius Romam veniant ad hanc Jubilæum, ut in *extravog. 1. 2. de præter Commun. h. t.* habetur: solent tamen Pontifices sæpius pro suo arbitrio et causa aliqua urgente scilicet ad conciliandum malum frequentius per totum orbem hanc sive plenissimas indulgentias commutari Jubilæi non quidem per integrum annum sed aliquot hebdomades in quibus indulgere. Præ cæteris videri poterit Gregorius Gobat in suo tractatu de *dispensatione*, in quo pro Confessariis multas practicas quaestiones tempore Jubilæi currentes resolvit.

TITULUS XXXIX.

De Sententia Excommunicationis.

Quamvis rubrica hujus tit. tantum *Sententia Excommunicationis* describitur, tractatur tamen tantum de *excommunicatione*, secundum de *cenfura* Ecclesiasticis, quarum titulus in diversis materiis frequens occidit. Sit proinde

§. I.

De Cenfura in genere.

SUMMARIUM.

1. Quid dicatur & sit cenfura?
2. Cenfura est spiritualis & medicinalis: non perpetuum, excepta suspensione.